Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 14ης Οκτωβρίου 2020*

«Προδικαστική παραπομπή – Περιβάλλον – Απόβλητα – Οδηγία 2008/98/ΕΚ – Άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο α΄, άρθρο 3, σημείο 1, και άρθρο 6, παράγραφος 1 – Λύματα – Ιλύς καθαρισμού λυμάτων – Πεδίο εφαρμογής – Έννοια του "αποβλήτου" – Αποχαρακτηρισμός αποβλήτου – Εργασία ανάκτησης ή ανακύκλωσης»

Στην υπόθεση C-629/19,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Landesverwaltungsgericht Steiermark (περιφερειακό διοικητικό πρωτοδικείο του ομόσπονδου κράτους της Στυρίας, Αυστρία) με απόφαση της 14ης Αυγούστου 2019, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 23 Αυγούστου 2019, στο πλαίσιο της δίκης

Sappi Austria Produktions-GmbH & Co. KG,

Wasserverband «Region Gratkorn-Gratwein»

κατά

Landeshauptmann von Steiermark,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Arabadjiev (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, R. Silva de Lapuerta, Αντιπρόεδρο του Δικαστηρίου, ασκούσα καθήκοντα δικαστή του δεύτερου τμήματος, A. Kumin, T. von Danwitz και P G. Xuereb, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η Sappi Austria Produktions-GmbH & Co. KG και η Wasserverband «Region Gratkorn-Gratwein», εκπροσωπούμενες από τους P. Schaden και W. Thurner, Rechtsanwälte,

– η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την J. Schmoll,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους F. Thiran και M. Noll-Ehlers,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 2, παράγραφος 2, στοιχείο α′, του άρθρου 3, σημείο 1, του άρθρου 5, παράγραφος 1, και του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/98/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Νοεμβρίου 2008, για τα απόβλητα και την κατάργηση ορισμένων οδηγιών (ΕΕ 2008, L 312, σ. 3).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, της Sappi Austria Produktions-GmbH & Co. KG (στο εξής: Sappi) και της Wasserverband «Region Gratkorn-Gratwein» (ενώσεως υδάτων για την περιοχή Gratkorn-Gratwein, Αυστρία) (στο εξής: Wasserverband) και, αφετέρου, του Landeshauptmann von Steiermark (επικεφαλής της περιφερειακής κυβερνήσεως της Στυρίας, Αυστρία, στο εξής: περιφερειακή διοικητική αρχή), όσον αφορά απόφαση της εν λόγω αρχής με την οποία διαπιστώνεται ότι οι αλλαγές στη βιομηχανική εγκατάσταση της Sappi και της Wasserverband, που βρίσκονται στην ίδια τοποθεσία, υπόκεινται στην υποχρέωση προηγούμενης αδειοδοτήσεως.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Η οδηγία 75/442/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 1975, περί των στερεών αποβλήτων (ΕΕ ειδ. έκδ. 15/001, σ. 86), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 91/156/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Μαρτίου 1991 (ΕΕ 1991, L 78, σ. 32) (στο εξής: οδηγία 75/442), είχε ως βασικό στόχο την προστασία της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος από τις επιβλαβείς συνέπειες της συγκεντρώσεως, της μεταφοράς, της επεξεργασίας, της εναποθηκεύσεως και της αποθέσεως αποβλήτων.

4 Η οδηγία 75/442 κωδικοποιήθηκε με την οδηγία 2006/12/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 2006, περί των στερεών αποβλήτων (ΕΕ 2006, L 114, σ. 9), και στη συνέχεια καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από την οδηγία 2008/98. Τα άρθρα 4, 8 και 9 της οδηγίας 75/442 επαναλαμβάνονται, κατ' ουσίαν, στο άρθρο 13, στο άρθρο 36, παράγραφος 1, καθώς και στα άρθρα 15 και 23 της οδηγίας 2008/98.

5 Το κεφάλαιο Ι της οδηγίας αυτής, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αντικείμενο, πεδίο εφαρμογής και ορισμοί», περιλαμβάνει τα άρθρα 1 έως 7.

6 Το άρθρο 1 της εν λόγω οδηγίας έχει ως εξής:

«Η παρούσα οδηγία θεσπίζει μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος και της ανθρώπινης υγείας εμποδίζοντας ή μειώνοντας τις αρνητικές επιπτώσεις της παραγωγής και της διαχείρισης αποβλήτων, και περιορίζοντας τον συνολικό αντίκτυπο της χρήσης των πόρων και βελτιώνοντας την αποδοτικότητά της.»

7 Το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο α′, της εν λόγω οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Τα ακόλουθα εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας, εφόσον καλύπτονται από άλλες κοινοτικές νομοθετικές πράξεις:

α) λύματα,

[…]».

8 Το άρθρο 3 της ίδιας οδηγίας, με τίτλο «Ορισμοί», προβλέπει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

1) “απόβλητα”: κάθε ουσία ή αντικείμενο το οποίο ο κάτοχός του απορρίπτει ή προτίθεται ή υποχρεούται να απορρίψει,

[…]

15) “ανάκτηση”: οιαδήποτε εργασία της οποίας το κύριο αποτέλεσμα είναι ότι απόβλητα εξυπηρετούν ένα χρήσιμο σκοπό αντικαθιστώντας άλλα υλικά τα οποία, υπό άλλες συνθήκες, θα έπρεπε να χρησιμοποιηθούν για την πραγματοποίηση συγκεκριμένης λειτουργίας, ή ότι απόβλητα υφίστανται προετοιμασία για την πραγματοποίηση αυτής της λειτουργίας, είτε στην εγκατάσταση είτε στο γενικότερο πλαίσιο της οικονομίας. Στο Παράρτημα ΙΙ παρατίθεται μη εξαντλητικός κατάλογος των εργασιών ανάκτησης,

[…]».

9 Το άρθρο 5 της οδηγίας 2008/98, με τίτλο «Υποπροϊόντα», ορίζει τα εξής:

«1. Μια ουσία ή αντικείμενο που προκύπτει από διαδικασία παραγωγής, πρωταρχικός σκοπός της οποίας δεν είναι η παραγωγή αυτού του στοιχείου, μπορεί να θεωρείται ότι δεν συνιστά απόβλητο όπως αναφέρεται στο άρθρο 3, σημείο 1) αλλά υποπροϊόν μόνον εάν πληρούνται οι ακόλουθοι όροι:

α) είναι βέβαιη η περαιτέρω χρήση της ουσίας ή του αντικειμένου,

β) η ουσία ή το αντικείμενο είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν απ’ ευθείας χωρίς άλλη επεξεργασία πέραν της συνήθους βιομηχανικής πρακτικής,

γ) η ουσία ή το αντικείμενο παράγεται ως αναπόσπαστο μέρος μιας παραγωγικής διαδικασίας, και

δ) η περαιτέρω χρήση είναι σύννομη, δηλαδή η ουσία ή το αντικείμενο πληροί όλες τις σχετικές απαιτήσεις περί προϊόντων και προστασίας του περιβάλλοντος και της υγείας για τη συγκεκριμένη χρήση και δεν πρόκειται να έχει δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον ή την ανθρώπινη υγεία.

[…]»

10 Το άρθρο 6 της εν λόγω οδηγίας, με τίτλο «Αποχαρακτηρισμός αποβλήτων», έχει ως εξής:

«1. Ορισμένα προσδιορισμένα απόβλητα παύουν να αποτελούν απόβλητα κατά την έννοια του άρθρου 3, σημείο 1, εάν έχουν υποστεί εργασία ανάκτησης, περιλαμβανομένης της ανακύκλωσης, και πληρούν ειδικά κριτήρια που θα καθοριστούν σύμφωνα με τους ακόλουθους όρους:

α) η ουσία ή το αντικείμενο χρησιμοποιείται συνήθως για συγκεκριμένους σκοπούς,

β) υπάρχει αγορά ή ζήτηση για τη συγκεκριμένη ουσία ή αντικείμενο,

γ) η ουσία ή το αντικείμενο πληροί τις τεχνικές απαιτήσεις για τους συγκεκριμένους σκοπούς και συμμορφούται προς την κειμένη νομοθεσία και τα πρότυπα που ισχύουν για τα προϊόντα, και

δ) η χρήση της ουσίας ή του αντικειμένου δεν πρόκειται να έχει δυσμενή αντίκτυπο στο περιβάλλον ή την ανθρώπινη υγεία.

Εφόσον απαιτείται, τα κριτήρια περιλαμβάνουν οριακές τιμές για τους ρύπους και συνεκτιμούν ενδεχόμενες δυσμενείς περιβαλλοντικές επιπτώσεις της ουσίας ή του αντικειμένου.

[…]»

Το αυστριακό δίκαιο

11 Οι σχετικές διατάξεις του Abfallwirtschaftsgesetz του 2002 (ομοσπονδιακού νόμου του 2002 περί διαχειρίσεως των αποβλήτων, στο εξής: AWG 2002), με τον οποίο μεταφέρθηκε στο εσωτερικό δίκαιο η οδηγία 2008/98, έχουν ως εξής:

«Ορισμοί

Άρθρο 2, παράγραφος 1. Για τους σκοπούς του παρόντος ομοσπονδιακού νόμου, ως απόβλητα νοούνται τα κινητά πράγματα,

1. τα οποία ο κάτοχος απορρίπτει ή προτίθεται να απορρίψει, ή

2. για τα οποία απαιτείται η συλλογή, αποθήκευση, μεταφορά και επεξεργασία τους ως αποβλήτων, ώστε να μην τίθεται σε κίνδυνο το δημόσιο συμφέρον (άρθρο 1, παράγραφος 3).

[…]

Παράγραφος 3a. Μια ουσία ή αντικείμενο που προκύπτει από διαδικασία παραγωγής, πρωταρχικός σκοπός της οποίας δεν είναι η παραγωγή της ουσίας αυτής ή του αντικειμένου αυτού, μπορεί να θεωρηθεί υποπροϊόν και όχι απόβλητο μόνον εφόσον πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

1. είναι βέβαιη η περαιτέρω χρήση της ουσίας ή του αντικειμένου·

2. η ουσία ή το αντικείμενο είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν απ’ ευθείας χωρίς άλλη επεξεργασία πέραν της συνήθους βιομηχανικής πρακτικής·

3. η ουσία ή το αντικείμενο παράγεται ως αναπόσπαστο μέρος μιας παραγωγικής διαδικασίας, και

4. η περαιτέρω χρήση είναι σύννομη, και ειδικότερα η ουσία ή το αντικείμενο μπορεί να χρησιμοποιηθεί με ασφάλεια για τον επιδιωκόμενο σκοπό, δεν θίγονται από τη χρήση προστατευόμενα αγαθά (βλ. άρθρο 1, παράγραφος 3) και τηρείται πλήρως η σχετική νομοθεσία.

[…]

Εξαιρέσεις από το πεδίο εφαρμογής

Άρθρο 3, παράγραφος 1. Δεν αποτελούν απόβλητα κατά την έννοια του παρόντος ομοσπονδιακού νόμου

1. τα λύματα, συμπεριλαμβανομένων των λοιπών υδάτων που απαριθμούνται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, σημεία 1 έως 4 και 6, και παράγραφος 2, της Verordnung über die allgemeine Begrenzung von Abwasseremissionen in Fließgewässer und öffentliche Kanalisationen (κανονιστικής αποφάσεως περί γενικού περιορισμού της απορρίψεως λυμάτων στα υδάτινα ρεύματα και στους δημόσιους αγωγούς, BGBl. 186/1996).

[…]

Αποχαρακτηρισμός αποβλήτων

Άρθρο 5, παράγραφος 1. Εκτός αν άλλως ορίζεται σε κανονιστική απόφαση που αναφέρεται στην παράγραφο 2 ή σε κανονιστική απόφαση που αναφέρεται στο άρθρο 6, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/98/ΕΚ περί αποβλήτων, οι υπάρχουσες ουσίες θεωρούνται ως απόβλητα μέχρις ότου οι ίδιες ή οι ουσίες που αντλούνται άμεσα από αυτές χρησιμοποιηθούν ως υποκατάστατα πρώτων υλών ή προϊόντων παραγομένων από πρωτογενείς πρώτες ύλες. Σε περίπτωση προετοιμασίας για επαναχρησιμοποίηση κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 5, σημείο 6, ο αποχαρακτηρισμός του αποβλήτου γίνεται κατά το πέρας της εν λόγω εργασίας ανάκτησης.

[…]

Διαπιστωτικές αποφάσεις

Άρθρο 6 […]

Παράγραφος 6. Κατόπιν αιτήσεως φορέα υλοποίησης ή του Umweltanwalt ή αυτεπαγγέλτως, ο Landeshauptmann [(επικεφαλής της περιφερειακής κυβερνήσεως)] πρέπει να διαπιστώσει εντός τριών μηνών αν

1. η εγκατάσταση υπόκειται στην υποχρέωση αδειοδοτήσεως σύμφωνα με το άρθρο 37 παράγραφος 1 ή 3 ή σύμφωνα με το άρθρο 52, ή εάν υφίσταται εξαίρεση δυνάμει του άρθρου 37, παράγραφος 2,

[…]

3. η τροποποίηση εγκαταστάσεως επεξεργασίας υπόκειται στην υποχρέωση αδειοδοτήσεως σύμφωνα με το άρθρο 37, παράγραφος 1 ή 3, ή εάν υπόκειται σε υποχρεωτική δήλωση δυνάμει του άρθρου 37, παράγραφος 4. […]»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

12 Η Sappi εκμεταλλεύεται, στην Gratkorn (Αυστρία), μεγάλη βιομηχανική εγκατάσταση παραγωγής χαρτιού και κυτταρίνης. Στην τοποθεσία αυτή βρίσκεται επίσης ένας σταθμός επεξεργασίας, τον οποίο εκμεταλλεύονται από κοινού η Sappi και η Wasserverband, η οποία επεξεργάζεται τα λύματα που προέρχονται από την παραγωγή χαρτιού και κυτταρίνης καθώς και αστικά λύματα. Κατά την επεξεργασία των λυμάτων αυτών, η οποία επιβάλλεται από το εθνικό δίκαιο, παράγεται η επίμαχη στην κύρια δίκη ιλύς καθαρισμού λυμάτων. Επομένως, η εν λόγω ιλύς αποτελείται τόσο από ουσίες προερχόμενες από βιομηχανικά λύματα όσο και από ουσίες προερχόμενες από αστικά λύματα. Στη συνέχεια, η ιλύς καθαρισμού λυμάτων που έχει σχηματιστεί στον σταθμό επεξεργασίας αποτεφρώνεται σε λέβητα της Sappi και σε μονάδα αποτέφρωσης υπολειμμάτων που εκμεταλλεύεται η Wasserverband, ο δε ατμός που ανακτάται για ενεργειακούς σκοπούς χρησιμοποιείται για την τροφοδοσία της παραγωγής χαρτιού και κυτταρίνης με ηλεκτρική ενέργεια.

13 Η περιφερειακή διοικητική αρχή διαπίστωσε, κατόπιν διεξαγωγής εμπεριστατωμένης έρευνας βάσει του άρθρου 6, παράγραφος 6, του AWG 2002, ότι, για τις τροποποιήσεις στον λέβητα της Sappi και στη μονάδα αποτέφρωσης υπολειμμάτων της Wasserverband, η οποία βρίσκεται επίσης στην Gratkorn, υπήρχε υποχρέωση αδειοδοτήσεως.

14 Η εν λόγω αρχή έκρινε ότι η προοριζόμενη για αποτέφρωση ιλύς καθαρισμού λυμάτων προερχόταν βεβαίως κατά το μεγαλύτερο μέρος της, δηλαδή περίπου κατά 97 %, από διαδικασία παραγωγής χαρτιού και ότι, για το μέρος αυτό, μπορεί να γίνει δεκτό ότι έχει την ιδιότητα του «υποπροϊόντος», κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 3a, του AWG 2002. Ωστόσο, τούτο δεν ισχύει για το μέρος της ιλύος καθαρισμού λυμάτων που παράγεται κατά την επεξεργασία των αστικών λυμάτων. Η εν λόγω ιλύς καθαρισμού λυμάτων παραμένει απόβλητο.

15 Στο μέτρο που, κατά τη νομολογία του Verwaltungsgerichtshof (Ανώτατου Διοικητικού Δικαστηρίου, Αυστρία), δεν υφίσταται ελάχιστο όριο για τον χαρακτηρισμό μιας ουσίας ως «αποβλήτου», πρέπει να θεωρηθεί ότι το σύνολο της ιλύος καθαρισμού λυμάτων που αποτεφρώθηκε στις βιομηχανικές εγκαταστάσεις της Sappi και της Wasserverband πρέπει να χαρακτηριστεί ως «απόβλητο», κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1, του AWG 2002. Η Sappi και η Wasserverband άσκησαν προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

16 Με απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2016, το αιτούν δικαστήριο δέχθηκε την προσφυγή της Sappi και της Wasserverband. Επιληφθέν αιτήσεως αναιρέσεως κατά της αποφάσεως αυτής, το Verwaltungsgerichtshof (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο) αναίρεσε την ως άνω απόφαση με απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2019 και ανέπεμψε την υπόθεση ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

17 Το Verwaltungsgerichtshof (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο) επισημαίνει ότι το άρθρο 2, παράγραφος 3a, του AWG 2002 καθορίζει, σύμφωνα με το άρθρο 5 της οδηγίας 2008/98, τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται προκειμένου μια ουσία ή ένα αντικείμενο που προκύπτει από διαδικασία παραγωγής, χωρίς όμως να είναι ο πρωταρχικός σκοπός της διαδικασίας αυτής, να μπορεί να χαρακτηριστεί ως «υποπροϊόν» και όχι ως «απόβλητο». Από τη διάταξη αυτή συνάγεται ότι πρέπει να πρόκειται για ουσία ή αντικείμενο που προκύπτει από διαδικασία παραγωγής.

18 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν, όπως έκρινε το Verwaltungsgerichtshof (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο), η ιλύς καθαρισμού λυμάτων που προκύπτει από την κοινή επεξεργασία των λυμάτων βιομηχανικής και δημοτικής προελεύσεως συνιστά «απόβλητο» κατά την έννοια του δικαίου της Ένωσης. Το εν λόγω δικαστήριο υπογραμμίζει ότι, αν ο καθαρισμός των αστικών λυμάτων δεν εντάσσεται σε διαδικασία παραγωγής, τότε δεν πληρούται μία από τις καθοριστικές προϋποθέσεις για την ύπαρξη υποπροϊόντος.

19 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει, παρά ταύτα, ότι η προσθήκη της ιλύος καθαρισμού λυμάτων μέσω κλειστού αυτοματοποιημένου συστήματος πραγματοποιείται εντός της επιχειρήσεως, ότι η χρήση της ιλύος καθαρισμού λυμάτων πραγματοποιείται χωρίς διακοπή και ότι η μέθοδος αυτή δεν δημιουργεί κανέναν κίνδυνο για το περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία. Η διαδικασία αυτή αποβλέπει, εξάλλου, τόσο στην πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων όσο και στην υποκατάσταση των ορυκτών πρώτων υλών.

20 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Landesverwaltungsgericht Steiermark (περιφερειακό διοικητικό πρωτοδικείο του ομόσπονδου κράτους της Στυρίας, Αυστρία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Αποτελεί η ιλύς καθαρισμού λυμάτων απόβλητο υπό το πρίσμα της εξαιρέσεως του άρθρου 2, παράγραφος 2, στοιχείο α′, της οδηγίας 2008/98, σε συνδυασμό με την οδηγία 91/271/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1991, για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων (ΕΕ 1991, L 135, σ. 40), και/ή με την οδηγία για την ιλύ καθαρισμού λυμάτων, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 1137/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της

22ας Οκτωβρίου 2008, [για την προσαρμογή στην απόφαση 1999/468/ΕΚ του Συμβουλίου ορισμένων πράξεων που υπόκεινται στη διαδικασία του άρθρου 251 της Συνθήκης, όσον αφορά την κανονιστική διαδικασία με έλεγχο – Προσαρμογή στην κανονιστική διαδικασία με έλεγχο – Μέρος I (ΕΕ 2008, L 311, σ. 1)];

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα:

Παρέχεται δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/98 [...], η δυνατότητα χαρακτηρισμού ουσίας ως υποπροϊόντος υπό την έννοια του αποβλήτου κατά το δίκαιο της Ένωσης, στην περίπτωση που στην εν λόγω ουσία, για διαδικαστικούς λόγους, προστίθενται, κατά ένα μικρό ποσοστό, άλλες ουσίες οι οποίες διαφορετικά θα θεωρούνταν απόβλητα, εφόσον δεν επηρεάζεται η σύνθεση του συνόλου της ουσίας και προκύπτει σημαντικό όφελος για το περιβάλλον;»

Επί του παραδεκτού των προδικαστικών ερωτημάτων

21 Με τις γραπτές παρατηρήσεις της, η Αυστριακή Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι προδήλως απαράδεκτη.

22 Πρώτον, θεωρεί ότι παρέλκει η απάντηση στο πρώτο ερώτημα. Το αντικείμενο της διαδικασίας της κύριας δίκης είναι αν η ιλύς καθαρισμού λυμάτων είναι «απόβλητο», κατά την έννοια του άρθρου 3, σημείο 1, της οδηγίας 2008/98, ενδεχομένως σε συνδυασμό με τα άρθρα 5 και 6 της οδηγίας αυτής. Το πρώτο ερώτημα αφορά το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο α′, της εν λόγω οδηγίας. Δεδομένου ότι η ιλύς καθαρισμού λυμάτων δεν αποτελεί συστατικό στοιχείο των λυμάτων, είναι πρόδηλον ότι η διάταξη αυτή δεν έχει καμία σχέση με το αντικείμενο της κύριας δίκης και, επομένως, το ερώτημα είναι υποθετικό.

23 Δεύτερον, από το σκεπτικό της απόφασης περί παραπομπής δεν προκύπτουν οι λόγοι για τους οποίους το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες ως προς την ερμηνεία της διατάξεως αυτής. Το δικαστήριο αυτό διερωτήθηκε μόνον ως προς τη συμβατότητα του άρθρου 2, παράγραφοι 1 και 3a, του AWG 2002 με το δίκαιο της Ένωσης και ως προς την ερμηνεία του. Οι διατάξεις αυτές όμως δεν μεταφέρουν στο εσωτερικό δίκαιο το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο α′, αλλά το άρθρο 3, σημείο 1, και το άρθρο 5 της οδηγίας 2008/98.

24 Το αιτούν δικαστήριο δεν ζητεί, στην πραγματικότητα, ερμηνεία του άρθρου 6, αλλά του άρθρου 5 της οδηγίας 2008/98. Εάν συντρέχουν όμως τα κριτήρια που πρέπει να πληροί μια ουσία για να χαρακτηριστεί «υποπροϊόν», τότε δεν υφίσταται απόβλητο. Τέλος, το αιτούν δικαστήριο δεν διατηρεί αμφιβολίες όσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου 6 της οδηγίας αυτής, αλλά περιορίζεται να επικρίνει, γενικώς, τη μη «ενθάρρυνση της ιεράρχησης των αποβλήτων» στην υπόθεση της κύριας δίκης και δεν εγείρει ζητήματα δικαίου της Ένωσης τα οποία δεν έχουν ακόμη επιλυθεί.

25 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, το άρθρο 267 ΣΛΕΕ παρέχει στα εθνικά δικαστήρια ευρύτατη ευχέρεια να υποβάλλουν στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως όταν θεωρούν ότι η υπόθεση που εκκρεμεί ενώπιόν τους θέτει, μεταξύ άλλων, ζητήματα ερμηνείας διατάξεων του δικαίου της Ένωσης τα οποία είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς που έχει υποβληθεί στην κρίση τους, είναι δε ελεύθερα να ασκούν την ευχέρεια αυτή σε όποιο στάδιο της διαδικασίας κρίνουν ενδεδειγμένο (απόφαση της 26ης Ιουνίου 2019, Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, σκέψη 35 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

26 Ομοίως, το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως υπενθυμίσει ότι τα υποβαλλόμενα από τα εθνικά δικαστήρια προδικαστικά ερωτήματα τα οποία αφορούν το δίκαιο της Ένωσης θεωρούνται κατά τεκμήριο λυσιτελή. Επομένως, το Δικαστήριο μπορεί να απορρίψει τέτοια αίτηση προδικαστικής αποφάσεως μόνον όταν προκύπτει προδήλως ότι η ζητούμενη ερμηνεία κανόνα της Ένωσης ουδεμία

σχέση έχει με το υποστατό ή με το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσης ή ακόμη όταν το Δικαστήριο δεν έχει στη διάθεσή του τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που του είναι αναγκαία για να δώσει χρήσιμη απάντηση στα υποβαλλόμενα ερωτήματα (αποφάσεις της 10ης Δεκεμβρίου 2018, Wightman κ.λπ., C-621/18, EU:C:2018:999, σκέψη 27, και της 26ης Ιουνίου 2019, Addiko Bank, C-407/18, EU:C:2019:537, σκέψη 36).

27 Τούτο, όμως, δεν συμβαίνει στην υπό κρίση υπόθεση.

28 Αφενός, διαπιστώνεται ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη ουσία αποτελείται από ιλύ καθαρισμού λυμάτων προερχόμενη από την επεξεργασία των αστικών λυμάτων του σταθμού επεξεργασίας που εκμεταλλεύονται η Sappi και η Wasserverband. Το άρθρο 2 της οδηγίας 2008/98 εξαιρεί, όμως, σε ορισμένες περιπτώσεις, τα λύματα από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής. Ως εκ τούτου, το γεγονός ότι το αιτούν δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου αυτού δεν είναι άσχετο με το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης.

29 Αφετέρου, τα υποβληθέντα ερωτήματα αφορούν τον χαρακτηρισμό της ιλύος αυτής ως «αποβλήτου» ή ως «υποπροϊόντος», πράγμα που έχει συγκεκριμένες έννομες συνέπειες και συνδέεται σαφώς με τη διαφορά της κύριας δίκης. Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις του άρθρου 5, παράγραφος 1, ή του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/98. Προς τούτο, το αιτούν δικαστήριο εξέθεσε κατά τρόπο επαρκή τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που παρέχουν στο Δικαστήριο τη δυνατότητα να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί.

30 Ως εκ τούτου, η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι παραδεκτή.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

31 Με τα ερωτήματά του, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο α', το άρθρο 3, σημείο 1, το άρθρο 5, παράγραφος 1, και το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/98 έχουν την έννοια ότι η ιλύς καθαρισμού λυμάτων που παράγεται κατά την από κοινού επεξεργασία, σε μονάδα καθαρισμού, επαγγελματικών και οικιακών ή αστικών λυμάτων και αποτεφρώνεται σε μονάδα αποτέφρωσης υπολειμμάτων με σκοπό την ανάκτηση ενέργειας μέσω της παραγωγής ατμού, πρέπει να χαρακτηριστεί ως «απόβλητο».

32 Πρέπει, πρώτον, να εξεταστεί αν οι επίμαχες στην κύρια δίκη ουσίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2008/98.

33 Το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2008/98 εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής της τα λύματα, πλην των αποβλήτων σε υγρή κατάσταση, υπό τον όρο, όμως, ότι τα λύματα αυτά καλύπτονται από «άλλες νομοθετικές πράξεις [του δικαίου της Ένωσης]».

34 Συνεπώς, ο νομοθέτης της Ένωσης είχε την πρόθεση να χαρακτηρίσει ρητώς τα λύματα ως «απόβλητα» κατά την έννοια της οδηγίας αυτής, προβλέποντας συγχρόνως ότι τα απόβλητα αυτά μπορούν, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να μην εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής και να υπάγονται σε άλλη νομοθεσία (βλ. κατ' αναλογίαν, όσον αφορά το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 75/442, απόφαση της 10ης Μαΐου 2007, Thames Water Utilities, C-252/05, EU:C:2007:276, σκέψη 26).

35 Ωστόσο, για να μπορούν οι επίμαχοι κανόνες να θεωρηθούν ως «άλλες νομοθετικές πράξεις [του δικαίου της Ένωσης]» κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2008/98, δεν πρέπει απλώς να αφορούν μια συγκεκριμένη ουσία, αλλά πρέπει να περιλαμβάνουν συγκεκριμένες διατάξεις περί οργανώσεως της διαχειρίσεως της ουσίας ως «αποβλήτου» κατά την

έννοια του άρθρου 3, σημείο 1, της οδηγίας 2008/98. Όταν δεν συμβαίνει αυτό, η διαχείριση των αποβλήτων δεν οργανώνεται ούτε βάσει αυτής της οδηγίας ούτε βάσει άλλης οδηγίας ή βάσει εθνικής νομοθεσίας, πράγμα το οποίο αντιβαίνει τόσο προς το γράμμα του άρθρου 2, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας όσο και προς τον σκοπό αυτόν καθεαυτόν της νομοθεσίας της Ένωσης περί αποβλήτων (βλ. κατ' αναλογίαν, όσον αφορά το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 75/442, απόφαση της 10ης Μαΐου 2007, Thames Water Utilities, C-252/05, EU:C:2007:276, σκέψη 33 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

36 Επομένως, για να μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστούν «άλλες νομοθετικές πράξεις [του δικαίου της Ένωσης]», κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/98, οι επίμαχοι κανόνες της Ένωσης πρέπει να περιέχουν συγκεκριμένες διατάξεις περί οργανώσεως της διαχειρίσεως των αποβλήτων και να διασφαλίζουν επίπεδο προστασίας τουλάχιστον ισοδύναμο με εκείνο που προκύπτει από την οδηγία αυτή (πρβλ. απόφαση της 10ης Μαΐου 2007, Thames Water Utilities, C-252/05, EU:C:2007:276, σκέψη 34 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

37 Η οδηγία 91/271 δεν διασφαλίζει αυτό το επίπεδο προστασίας. Μολονότι διέπει τη συλλογή, την επεξεργασία και την απόρριψη των λυμάτων, δεν περιέχει συγκεκριμένες διατάξεις σχετικά με τη διαχείριση της ιλύος καθαρισμού λυμάτων. Δεν μπορεί επομένως να θεωρηθεί ότι αφορά τη διαχείριση της ιλύος και ότι διασφαλίζει επίπεδο προστασίας τουλάχιστον ισοδύναμο με εκείνο που προκύπτει από την οδηγία 2008/98 (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 10ης Μαΐου 2007, Thames Water Utilities, C-252/05, EU:C:2007:276, σκέψη 35).

38 Όσον αφορά την οδηγία 86/278/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 12ης Ιουνίου 1986, σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος, και ιδίως του εδάφους, κατά τη χρησιμοποίηση της ιλύος καθαρισμού λυμάτων στη γεωργία (ΕΕ 1986, L 181, σ. 6), στην οποία αναφέρθηκαν τόσο το αιτούν δικαστήριο όσο και οι διάδικοι της κύριας δίκης, όπως προκύπτει από τον ίδιο τον τίτλο της, καθώς και από το άρθρο της 1, η οδηγία αυτή διέπει αποκλειστικά τη χρήση της ιλύος καθαρισμού λυμάτων στη γεωργία. Επομένως, η εν λόγω οδηγία δεν ασκεί επιρροή όσον αφορά τον χαρακτηρισμό της ιλύος καθαρισμού λυμάτων που αποτεφρώνεται σε μονάδα αποτέφρωσης υπολειμμάτων για την ανάκτηση ενέργειας μέσω της παραγωγής ατμού, όταν δεν υφίσταται σχέση με γεωργικές δραστηριότητες.

39 Επομένως, διαπιστώνεται ότι τα λύματα αυτά δεν εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2008/98. Το ίδιο ισχύει για την επίμαχη στην κύρια δίκη ιλύ καθαρισμού λυμάτων, η οποία παράγεται κατά την επεξεργασία των εν λόγω λυμάτων, δεδομένου ότι η ιλύς καθαρισμού λυμάτων δεν περιλαμβάνεται μεταξύ των ουσιών και αντικειμένων που μπορούν να εξαιρεθούν, δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής, από το πεδίο εφαρμογής της.

40 Δεύτερον, πρέπει να καθοριστεί αν η επίμαχη στην κύρια δίκη ιλύς καθαρισμού λυμάτων συνιστά «απόβλητο» κατά την έννοια του άρθρου 3, σημείο 1, της οδηγίας 2008/98.

41 Υπενθυμίζεται ότι η διάταξη αυτή ορίζει ως «απόβλητο» κάθε ουσία ή αντικείμενο το οποίο ο κάτοχός του απορρίπτει ή προτίθεται ή υποχρεούται να απορρίψει.

42 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, ο χαρακτηρισμός ενός αντικειμένου ως «αποβλήτου» προκύπτει πρωτίστως από τη συμπεριφορά του κατόχου του και από τη σημασία του όρου «απορρίπτω» (απόφαση της 4ης Ιουλίου 2019, Tronex, C-624/17, EU:C:2019:564, σκέψη 17 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

43 Όσον αφορά τον όρο «απορρίπτω», κατά πάγια επίσης νομολογία του Δικαστηρίου, ο όρος αυτός πρέπει να ερμηνεύεται λαμβάνοντας υπόψη τον σκοπό της οδηγίας για τα απόβλητα, ο οποίος, σύμφωνα με την αιτιολογική της σκέψη 6, συνίσταται στην ελαχιστοποίηση των επιβλαβών συνεπειών της παραγωγής και διαχειρίσεως αποβλήτων για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον, καθώς και υπό το πρίσμα του άρθρου 191, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, το οποίο ορίζει ότι η πολιτική της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος αποβλέπει σε υψηλό επίπεδο προστασίας και στηρίζεται, μεταξύ

άλλων, στις αρχές της προφύλαξης και της προληπτικής δράσης. Κατά συνέπεια, ο όρος «απορρίπτω» και, επομένως, και ο όρος «απόβλητο», κατά την έννοια του άρθρου 3, σημείο 1, της οδηγίας 2008/98, δεν πρέπει να ερμηνεύονται στενά (απόφαση της 4ης Ιουλίου 2019, Tronex, C-624/17, EU:C:2019:564, σκέψη 18 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

44 Εξάλλου, από τις διατάξεις της οδηγίας αυτής προκύπτει ότι ο όρος «απορρίπτω» περιλαμβάνει τόσο την «ανάκτηση» όσο και τη «διάθεση» μιας ουσίας ή ενός αντικειμένου, κατά την έννοια του άρθρου 3, σημεία 15 και 19, της εν λόγω οδηγίας (απόφαση της 4ης Ιουλίου 2019, Tronex, C-624/17, EU:C:2019:564, σκέψη 19 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

45 Ειδικότερα, η ύπαρξη «αποβλήτου», κατά την έννοια της οδηγίας 2008/98, πρέπει να εξακριβώνεται με βάση το σύνολο των περιστάσεων, πρέπει δε να λαμβάνεται υπόψη ο σκοπός της οδηγίας αυτής και να υπάρχει μέριμνα ώστε να μη θίγεται η αποτελεσματικότητά της. Ως εκ τούτου, ορισμένες περιστάσεις μπορεί να συνιστούν ενδείξεις για την ύπαρξη ενέργειας, προθέσεως ή υποχρεώσεως απορρίψεως μιας ουσίας ή ενός αντικειμένου κατά την έννοια του άρθρου 3, σημείο 1, της οδηγίας 2008/98 (απόφαση της 4ης Ιουλίου 2019, Tronex, C-624/17, EU:C:2019:564, σκέψεις 20 και 21).

46 Μεταξύ των περιστάσεων που μπορούν να συνιστούν τέτοιες ενδείξεις περιλαμβάνεται το γεγονός ότι η χρησιμοποιούμενη ουσία αποτελεί κατάλοιπο παραγωγής ή κατανάλωσης, δηλαδή προϊόν του οποίου δεν επιδιώχθηκε η παραγωγή (πρβλ. αποφάσεις της 24ης Ιουνίου 2008, Commune de Mesquer, C-188/07, EU:C:2008:359, σκέψη 41, και της 3ης Οκτωβρίου 2013, Brady, C-113/12, EU:C:2013:627, σκέψη 40).

47 Συναφώς, τέτοια ένδειξη μπορεί να αποτελεί το γεγονός ότι η ουσία αυτή αποτελεί υπόλειμμα παραγωγής, του οποίου η ενδεχόμενη χρήση πρέπει να γίνεται υπό ειδικές προφυλάξεις λόγω του ότι η σύνθεσή της είναι επικίνδυνη για το περιβάλλον (απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2013, Brady, C-113/12, EU:C:2013:627, σκέψη 41 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

48 Περαιτέρω, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η μέθοδος επεξεργασίας ή ο τρόπος χρήσεως μιας ουσίας δεν έχουν καθοριστική σημασία όσον αφορά το αν η ουσία αυτή θα χαρακτηριστεί ως απόβλητο και ότι ο όρος «απόβλητο» δεν αποκλείει ουσίες ή αντικείμενα των οποίων η επαναχρησιμοποίηση είναι δυνατή από οικονομικής απόψεως. Το σύστημα εποπτείας και διαχειρίσεως που θεσπίζεται με την οδηγία 2008/98 καλύπτει, όντως, όλα τα αντικείμενα και όλες τις ουσίες που απορρίπτει ο ιδιοκτήτης τους, ακόμη και αν έχουν εμπορική αξία και συλλέγονται για εμπορική χρήση με σκοπό την ανακύκλωση, την ανάκτηση ή την επαναχρησιμοποίηση (πρβλ. αποφάσεις της 24ης Ιουνίου 2008, Commune de Mesquer, C-188/07, EU:C:2008:359, σκέψη 40, και της 3ης Οκτωβρίου 2013, Brady, C-113/12, EU:C:2013:627, σκέψη 42 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

49 Πρέπει, εξάλλου, να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο αν το οικείο αντικείμενο ή η οικεία ουσία έχει ή δεν έχει πλέον χρησιμότητα για τον κάτοχό του, οπότε το εν λόγω αντικείμενο ή η ουσία συνιστά βάρος το οποίο ο κάτοχός του επιθυμεί να απορρίψει. Αν τούτο συμβαίνει πράγματι, υφίσταται ο κίνδυνος να απορρίψει ο εν λόγω κάτοχος το αντικείμενο ή την ουσία που κατέχει με τρόπο που ενδέχεται να βλάψει το περιβάλλον, ιδίως με εγκατάλειψη, απόρριψη ή ανεξέλεγκτη διάθεση. Εφόσον εμπίπτει στην έννοια του «αποβλήτου», όπως αυτό ορίζεται στην οδηγία 2008/98, το εν λόγω αντικείμενο ή η εν λόγω ουσία υπάγεται στις διατάξεις της οδηγίας αυτής, οπότε η ανάκτηση ή η διάθεση του εν λόγω αντικειμένου ή της εν λόγω ουσίας πρέπει να πραγματοποιηθεί χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η υγεία του ανθρώπου και χωρίς να χρησιμοποιούνται διαδικασίες ή μέθοδοι που ενδέχεται να βλάψουν το περιβάλλον (απόφαση της 4ης Ιουλίου 2019, Tronex, C-624/17, EU:C:2019:564, σκέψη 22).

50 Συναφώς, ο βαθμός πιθανότητας επαναχρησιμοποιήσεως ενός αγαθού, μιας ουσίας ή ενός προϊόντος χωρίς προηγούμενη μεταποίηση αποτελεί σημαντικό κριτήριο προκειμένου να εκτιμηθεί αν αυτά αποτελούν ή όχι απόβλητα κατά την έννοια της οδηγίας 2008/98. Αν υφίσταται προς τούτο οικονομικό όφελος για τον κάτοχο, πέραν της απλής δυνατότητας επαναχρησιμοποιήσεως του συγκεκριμένου αγαθού, της ουσίας ή του προϊόντος, η πιθανότητα μιας τέτοιας

επαναχρησιμοποιήσεως είναι μεγάλη. Σε μια τέτοια περίπτωση, το αγαθό, η ουσία ή το προϊόν δεν μπορούν πλέον να θεωρούνται βάρος το οποίο ο κάτοχός του επιδιώκει «να απορρίψει», αλλά γνήσιο προϊόν (απόφαση της 4ης Ιουλίου 2019, Tronex, C-624/17, EU:C:2019:564, σκέψη 23 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

51 Ομοίως, σε ορισμένες περιπτώσεις, ένα αγαθό, ένα υλικό ή μια πρώτη ύλη που προκύπτει από διαδικασία παραγωγής ή εξαγωγής, χωρίς να αποτελεί το κυρίως αντικείμενο της παραγωγικής διαδικασίας, μπορεί να συνιστά όχι υπόλειμμα, αλλά υποπροϊόν, το οποίο ο κάτοχος δεν επιθυμεί να «απορρίψει», κατά την έννοια του άρθρου 3, σημείο 1, της οδηγίας 2008/98, αλλά προτίθεται να εκμεταλλευθεί ή να εμπορευθεί –ακόμη και για τις ανάγκες άλλων επιχειρήσεων, εκτός αυτής που το παρήγαγε–, υπό ευνοϊκές από οικονομική άποψη συνθήκες, στο πλαίσιο μιας μεταγενέστερης διαδικασίας, υπό την προϋπόθεση ότι η επαναχρησιμοποίηση αυτή δεν είναι απλώς ενδεχόμενη, αλλά βέβαιη, δεν απαιτεί προηγούμενη επεξεργασία και εντάσσεται στη συνέχεια της διαδικασίας παραγωγής (απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2013, Brady, C-113/12, EU:C:2013:627, σκέψη 44 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

52 Συγκεκριμένα, ουδόλως δικαιολογείται να υπαχθούν στις διατάξεις της οδηγίας 2008/98, οι οποίες αποσκοπούν στο να εξασφαλιστεί ότι οι ενέργειες της αξιοποιήσεως και διαθέσεως των αποβλήτων θα πραγματοποιηθούν με τρόπο που να μη θέτει σε κίνδυνο την ανθρώπινη υγεία και χωρίς να χρησιμοποιούνται διαδικασίες ή μέθοδοι που μπορούν να βλάψουν το περιβάλλον, πράγματα, ουσίες ή προϊόντα τα οποία ο κάτοχός τους προτίθεται να εκμεταλλευθεί ή να εμπορευθεί υπό ευνοϊκές από οικονομική άποψη συνθήκες, ανεξαρτήτως οποιασδήποτε πράξεως ανάκτησης. Εντούτοις, λαμβανομένης υπόψη της υποχρεώσεως ευρείας ερμηνείας της έννοιας του «αποβλήτου», πρέπει να γίνει δεκτό ότι καλύπτονται μόνον οι καταστάσεις εκείνες στις οποίες η επαναχρησιμοποίηση του επίμαχου πράγματος ή της ουσίας δεν είναι απλώς ενδεχόμενη αλλά βέβαιη και δεν απαιτείται προηγούμενη προσφυγή σε μία από τις διαδικασίες ανάκτησης των αποβλήτων που αναφέρονται στο παράρτημα ΙΙ της οδηγίας 2008/98, πράγμα που εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να ελέγξει (απόφαση της 4ης Ιουλίου 2019, Tronex, C-624/17, EU:C:2019:564, σκέψη 24 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

53 Τελικώς, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο, το οποίο είναι το μόνο αρμόδιο να εκτιμήσει τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης της οποίας επιλήφθηκε, να εξετάσει αν ο κάτοχος του επίμαχου αντικειμένου ή της επίμαχης ουσίας είχε πράγματι την πρόθεση να το «απορρίψει», λαμβάνοντας υπόψη όλες τις περιστάσεις της υποθέσεως και μεριμνώντας παράλληλα για την επίτευξη του σκοπού της οδηγίας 2008/98. Πάντως, στο Δικαστήριο εναπόκειται να παράσχει στο εν λόγω δικαστήριο κάθε χρήσιμο στοιχείο για την επίλυση της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιόν του (απόφαση της 4ης Ιουλίου 2019, Tronex, C-624/17, EU:C:2019:564, σκέψη 25 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

54 Εν προκειμένω, αντικείμενο της κύριας δίκης είναι το ζήτημα αν η ιλύς καθαρισμού λυμάτων που προέρχεται από τη μονάδα επεξεργασίας λυμάτων την οποία εκμεταλλεύονται από κοινού η Sappi και η Wasserverband πρέπει να χαρακτηριστεί ως απόβλητο και αν, ως εκ τούτου, η αποτέφρωσή της εμπίπτει στις διατάξεις που εφαρμόζονται επί των αποβλήτων. Εάν αυτό ισχύει, οι τροποποιήσεις στον λέβητα της Sappi και στη μονάδα αποτέφρωσης των υπολειμμάτων που βρίσκονται στην κατοχή της Wasserverband πρέπει, δυνάμει του εθνικού δικαίου, να υπόκεινται σε υποχρέωση αδειοδοτήσεως.

55 Η Sappi υποστηρίζει ότι τούτο δεν ισχύει, δεδομένου ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη ιλύς καθαρισμού λυμάτων αποτελείται σε ποσοστό σχεδόν 100 % από φυτικά υπολείμματα προερχόμενα από διαδικασία παραγωγής χαρτιού και κυτταρίνης έχει εξαρχής ενταχθεί στον σχεδιασμό της εγκαταστάσεως και χρησιμοποιείται με σκοπό την ανάκτηση ενέργειας για την παραγωγή χαρτιού. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η ιλύς καθαρισμού λυμάτων παρέχει σημαντικό οικονομικό πλεονέκτημα στην επιχείρηση αυτή. Λόγω του κλειστού κύκλου χρήσεως, ο οποίος περιλαμβάνει μεταφορά, με ιμάντες, επί 24ώρου βάσεως, δεν απομένει καμία ουσία την οποία προτίθεται να απορρίψει ο κάτοχός της.

56 Εξάλλου, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η εν λόγω ιλύς καθαρισμού λυμάτων παράγεται κατά τον από κοινού καθαρισμό επαγγελματικών και, σε μικρή αναλογία, οικιακών ή αστικών λυμάτων εντός της μονάδας επεξεργασίας, τα οποία χρησιμοποιούνται, κατόπιν μηχανικής αφυδάτωσης, σε μονάδα αποτέφρωσης υπολειμμάτων για την ανάκτηση ενέργειας μέσω της παραγωγής ατμού κατά την παραγωγική διαδικασία της Sappi. Λόγω αυτής της ενσωμάτωσης της ιλύος καθαρισμού λυμάτων στο σύστημα καθώς και της διαρκούς και συνεχούς αποτέφρωσής της, η οποία είναι ουδέτερη όσον αφορά τις εκπομπές ρύπων, με σκοπό την παραγωγή ατμού κατά τη διαδικασία παραγωγής του χαρτιού, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η εν λόγω ιλύς καθαρισμού λυμάτων επαναχρησιμοποιείται κατά τρόπο συνεχή, άμεσο και βέβαιο.

57 Όπως προκύπτει από τη νομολογία που υπομνήσθηκε στις σκέψεις 41 και 42 της παρούσας αποφάσεως, ως «απόβλητο» νοείται κάθε ουσία ή αντικείμενο το οποίο ο κάτοχός του απορρίπτει ή προτίθεται ή υποχρεούται να απορρίψει.

58 Συναφώς, διαπιστώνεται ότι το γεγονός ότι, στη μονάδα επεξεργασίας, ένα μικρό μόνο ποσοστό αστικών λυμάτων προστίθεται στα λύματα που προέρχονται από την παραγωγή χαρτιού και κυτταρίνης δεν ασκεί επιρροή προκειμένου να καθοριστεί αν η ιλύς καθαρισμού λυμάτων που προκύπτει από την κοινή επεξεργασία των λυμάτων αυτών συνιστά ή όχι «απόβλητο».

59 Η ερμηνεία αυτή είναι η μόνη που εξασφαλίζει την τήρηση των στόχων της ελαχιστοποίησης των αρνητικών συνεπειών της παραγωγής και της διαχείρισης των αποβλήτων για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον της οδηγίας 2008/98. Πράγματι, σε μια τέτοια περίπτωση, τα λύματα που προέρχονται από την παραγωγή χαρτιού και κυτταρίνης δεν μπορούν να διαχωριστούν από τα οικιακά ή τα κοινοτικά λύματα, μπορούν δε να αξιοποιηθούν ή να διατεθούν μόνον εάν γίνουν οι απαραίτητες ενέργειες επεξεργασίας που απαιτεί το εθνικό δίκαιο. Πάντως, δεν αμφισβητείται ότι τα οικιακά ή κοινοτικά λύματα πρέπει να θεωρηθούν ως ουσίες που απορρίφθηκαν από τον κάτοχό τους.

60 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, υπό την επιφύλαξη των εξακριβώσεων στις οποίες οφείλει να προβεί το αιτούν δικαστήριο, τα επίμαχα στην κύρια δίκη λύματα πρέπει να θεωρηθούν ως ουσίες τις οποίες ο κάτοχός τους προτίθεται να απορρίψει, πράγμα που συνεπάγεται τον χαρακτηρισμό τους ως «αποβλήτων», κατά την έννοια της οδηγίας 2008/98.

61 Σύμφωνα με τα στοιχεία που περιέχονται στη δικογραφία που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο, ο καθαρισμός των λυμάτων αυτών συνιστά διαδικασία επεξεργασίας επιβαλλόμενη από την εθνική νομοθεσία στον τομέα της διαχειρίσεως των υδάτων η οποία πρέπει να γίνει πριν από την απόρριψη των λυμάτων σε υδάτινο ρεύμα, στο μέτρο που μόνο μη επιβλαβείς ουσίες μπορούν να απορριφθούν εκεί. Συναφώς, από τα στοιχεία της εν λόγω δικογραφίας προκύπτει ότι, αναλόγως του είδους των λυμάτων και της διαδικασίας επεξεργασίας, η ιλύς καθαρισμού λυμάτων μπορεί να περιέχει ορισμένες επιβλαβείς ουσίες, όπως παθογόνους οργανισμούς ή βαρέα μέταλλα, που ενέχουν κίνδυνο για το περιβάλλον, καθώς και για την υγεία των ανθρώπων και των ζώων.

62 Όσον αφορά την επίμαχη στην κύρια δίκη ιλύ καθαρισμού λυμάτων, δεν αμφισβητείται ότι η ιλύς αυτή προέρχεται από την επεξεργασία λυμάτων. Το στοιχείο αυτό αποτελεί, όπως προκύπτει από τη νομολογία που υπομνήσθηκε στις σκέψεις 46 και 47 της παρούσας αποφάσεως, ένδειξη ότι διατηρείται η ιδιότητα του αποβλήτου.

63 Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο φαίνεται να θεωρεί ότι, ακόμη και πριν από την αποτέφρωσή της, η ιλύς καθαρισμού λυμάτων δεν μπορεί πλέον να χαρακτηριστεί ως «απόβλητο».

64 Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2008/98 προβλέπει τους όρους που πρέπει να πληρούν τα ειδικά κριτήρια που καθιστούν δυνατό να προσδιοριστεί ποια απόβλητα έχουν πάψει να αποτελούν «απόβλητα», κατά την έννοια του άρθρου 3, σημείο 1, της οδηγίας αυτής, όταν έχουν υποβληθεί σε εργασία ανάκτησης ή ανακύκλωσης.

65 Κατά την ανάκτηση των αποβλήτων, πρέπει να εξασφαλίζεται υψηλό επίπεδο προστασίας της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος. Ειδικότερα, η ανάκτηση της ιλύος καθαρισμού λυμάτων ενέχει ορισμένους κινδύνους για το περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία, ιδίως συνδεόμενους με την ενδεχόμενη παρουσία επικίνδυνων ουσιών (πρβλ. απόφαση της 28ης Μαρτίου 2019, Tallinna Vesi, C-60/18, EU:C:2019:264, σκέψη 28).

66 Εν προκειμένω, διαπιστώνεται ότι, σε περίπτωση που η αποτέφρωση της ιλύος καθαρισμού λυμάτων συνιστά εργασία «ανάκτησης» κατά την έννοια του άρθρου 3, σημείο 15, της οδηγίας 2008/98, το οποίο αφορά εργασίες σχετικές με απόβλητα, η εν λόγω ιλύς καθαρισμού λυμάτων πρέπει επίσης να χαρακτηριστεί ως «απόβλητο» κατά τον χρόνο της αποτέφρωσής της. Επομένως, η μεταβολή ιδιότητας, όπως αυτή που αναφέρει το αιτούν δικαστήριο, προϋποθέτει ότι η επεξεργασία που πραγματοποιείται με σκοπό την ανάκτηση καθιστά δυνατή τη λήψη ιλύος καθαρισμού λυμάτων η οποία ανταποκρίνεται σε υψηλό επίπεδο προστασίας της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος, όπως απαιτεί η οδηγία 2008/98, και, ειδικότερα, δεν περιέχει καμία επικίνδυνη ουσία. Προς τούτο, πρέπει να διασφαλιστεί ότι η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης ιλύς καθαρισμού λυμάτων είναι αβλαβής.

67 Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει αν οι προϋποθέσεις του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/98 πληρούνται πριν από την αποτέφρωση της ιλύος καθαρισμού λυμάτων. Πρέπει ιδίως να εξακριβώνεται, ενδεχομένως βάσει επιστημονικής και τεχνικής αναλύσεως, αν η ιλύς καθαρισμού λυμάτων ανταποκρίνεται στις εκ του νόμου οριακές τιμές για τους ρύπους και αν η αποτέφρωσή της δεν έχει συνολικές επιβλαβείς συνέπειες για το περιβάλλον ή την ανθρώπινη υγεία.

68 Στο πλαίσιο της εκτιμήσεως αυτής ασκεί ιδίως επιρροή το γεγονός ότι η θερμότητα που παράγεται κατά την αποτέφρωση της ιλύος καθαρισμού λυμάτων επαναχρησιμοποιείται στο πλαίσιο διαδικασίας παραγωγής χαρτιού και κυτταρίνης, καθώς και το γεγονός ότι μια τέτοια διαδικασία παρουσιάζει σημαντικό πλεονέκτημα για το περιβάλλον, λόγω της χρησιμοποιήσεως υλικών προερχόμενων από ανάκτηση, για τη διατήρηση των φυσικών πόρων καθώς και για τη δημιουργία κυκλικής οικονομίας.

69 Εάν, βάσει της αναλύσεως αυτής, το αιτούν δικαστήριο διαπιστώσει ότι συνέτρεχαν οι όροι του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/98 πριν από την αποτέφρωση της επίμαχης στην κύρια δίκη ιλύος καθαρισμού λυμάτων, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η εν λόγω ιλύς δεν αποτελεί απόβλητο.

70 Σε αντίθετη περίπτωση, θα πρέπει να θεωρηθεί ότι η εν λόγω ιλύς καθαρισμού λυμάτων εξακολουθεί να εμπίπτει στην έννοια του «αποβλήτου» κατά την ημερομηνία της αποτέφρωσης αυτής.

71 Υπό τις συνθήκες αυτές, και στο μέτρο που, όπως προκύπτει από το γράμμα του άρθρου 5 παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/98, η ιδιότητα του «υποπροϊόντος» και η ιδιότητα του «αποβλήτου» αποκλείονται αμοιβαίως, παρέλκει η εξέταση του αν η επίμαχη στην κύρια δίκη λάσπη πρέπει να χαρακτηριστεί ως «υποπροϊόν» κατά την έννοια της διατάξεως αυτής.

72 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο α′, το άρθρο 3, σημείο 1, και το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/98 έχουν την έννοια ότι η ιλύς καθαρισμού λυμάτων που παράγεται κατά την από κοινού επεξεργασία, σε μονάδα καθαρισμού, επαγγελματικών και οικιακών ή αστικών λυμάτων, και αποτεφρώνεται σε μονάδα αποτέφρωσης υπολειμμάτων για τους σκοπούς της ανάκτησης ενέργειας μέσω της παραγωγής ατμού, δεν πρέπει να θεωρείται απόβλητο, εάν ήδη πριν από την αποτέφρωσή της πληρούνται οι όροι του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/98. Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει εάν αυτό ισχύει στην υπόθεση της κύριας δίκης.

Επί των δικαστικών εξόδων

73 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σε αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο α΄, το άρθρο 3, σημείο 1, και το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/98/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Νοεμβρίου 2008, για τα απόβλητα και την κατάργηση ορισμένων οδηγιών, έχουν την έννοια ότι η ιλύς καθαρισμού λυμάτων που παράγεται κατά την από κοινού επεξεργασία, σε μονάδα καθαρισμού, επαγγελματικών και οικιακών ή αστικών λυμάτων, και αποτεφρώνεται σε μονάδα αποτέφρωσης υπολειμμάτων για τους σκοπούς της ανάκτησης ενέργειας μέσω της παραγωγής ατμού, δεν πρέπει να θεωρείται απόβλητο, εάν ήδη πριν από την αποτέφρωσή της πληρούνται οι όροι του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/98. Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει εάν αυτό ισχύει στην υπόθεση της κύριας δίκης.

(υπογραφές)